

Nr 2.

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksgäldskontoret, jämlikt § 51 av det för nämnda verk gällande reglementet, till riksdagen avgivna berättelsen angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1949 års riksdag avgavs, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 17 januari 1950.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se under memorial nr 1.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till riksdagen.

Fullmäktige i riksgäldskontoret få härmed jämlikt § 51 av det för verket gällande reglementet avgiva berättelse om riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1949 års riksdag avgavs.

Härvid vilja fullmäktige erinra om att riksgäldskontoret för varje budgetperiod utger en årsbok, vari utförliga redogörelser lämnas för inträffade förändringar i riksgäldskontorets ställning och för de förvaltningsåtgärder, som av fullmäktige vidtagits inom riksgäldskontorets olika verksamhetsområden. Den under oktober 1949 utkomna årsboken för budgetåret 1948/49 innehåller text- och tabellmaterial till belysande av riksgäldskontorets verksamhet, varvid jämväl lämnats vissa uppgifter för tiden efter budgetårets utgång. Fullmäktige anse sig därför kunna, vad beträffar nämnda period, hänvisa till årsboken och inskränka sig sålunda här nedan till att allenast lämna en kompletterande översikt över riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1949.

1937 års 3 % amorteringslån av den 1 februari och 1 mars. Enligt överenskommelse med pensionstyrelsen har riksgäldskontoret under senare halvåret 1949 övertagit folkpensioneringsfondens innehav av obligationer å 1937 års amorteringslån av den 1 mars, nom. 25 385 200 kr. I utbyte mot de övertagna obligationerna har riksgäldskontoret till pensionsstyrelsen överlämnat 3 % statsskuldförbindelser å samma belopp, fördelat i poster om 8 500 000, 8 500 000 och 8 385 200 kr. med förfallotider den 1 oktober respektive 1982, 1988 och 1994. Det övertagna obligationsbeloppet har jämlikt fullmäktiges beslut använts till förtidsamorteringar å lånet för åren 1977—1986.

Under 1949 har riksgäldskontoret förvärvat ytterligare obligationsposter å 1937 års 3 % amorteringslån, nämligen nom. 5 089 600 kr. å februarilånet och nom. 267 600 kr. å marslånet. Obligationerna har riksgäldskontoret erhållit dels från riksbanken, bl. a. vid konverteringen i april 1949 av 1943 års 3 % statslån, dels ock från järnvägsstyrelsen i samband med statens övertagande av vissa enskilda järnvägars pensionskassor. Enligt fullmäktiges beslut ha jämväl ovannämnda obligationsposter å respektive 5 089 600 kr. och 267 600 kr. använts till nedskrivning av respektive lån.

1940 års 4½ % amorteringslån av den 1 april. Den 8 december beslöt fullmäktige till betalning den 1 april 1950 uppsäga detta lån, å vilket efter tidigare verkställda amorteringar återstår ett belopp av 92 987 400 kr.

1949 års 2½ % och 2¾ % statslån av den 10 maj. Ifrågavarande lån uppfördes till notering å fondbörsen från och med den 5 juli 1949.

Sparobligationer. Vid utgången av budgetåret 1948/49 hade såsom statsskuld för utelöpande sparobligationer bokförts ett belopp av kr. 122 200 690: 37 motsvarande skillnaden mellan till riksgäldskontoret dittills redovisade försålda och sedermera inlösta obligationer. Den 31 december 1949 hade statsskulden för utelöpande sparobligationer nedgått till kr. 118 073 438: 43.

Rikskonto. I samverkan med sparbankerna, postsparbanken och affärsbankerna införde riksgäldskontoret år 1943 en ny form för tidsbundet sparande, benämnd rikskonto. De å rikskonto insatta medlen äro i princip bundna för sex kalenderår utöver insättningsåret och ha av bankinrättningarna överlämnats till riksgäldskontoret, som gottgör ränta efter särskilda grunder. Behållningen å rikskonto utgör f. n. omkr. 28 miljoner kronor.

Med hänsyn till att rikskonto ej fått eller kan antagas framdeles få en sådan anslutning, som kan motivera dess bibehållande som en självständig inlåningsform, ha fullmäktige beslutat att från och med år 1950 icke emottaga nya insättningar å rikskonto. Å rikskonto inestående medel jämte därå upplupna räntor komma att återbetalas genom vederbörande bankinrättningar vid bindningstidens slut. Sålunda komma belopp, som insattes år 1943, att återbetalas vid 1949 års slut och belopp, som insattes år 1944, att återbetalas vid 1950 års slut o. s. v. Rikskontona bliva alltså helt avvecklade vid slutet av år 1955.

Uppgift å till betalning förfallande kapital- och räntebelopp ävensom förslag till fortsatt placering därav erhåller rikskontoinnehavare genom den bankinrättning, som utfärdat rikskontoboken. Enligt överenskommelse med riksgäldskontoret komma bankinrättningarna att gottgöra ränta å förfallna rikskontomedel från förfallodagen till dess medlen disponeras av ägarna, efter den räntesats, som gäller för motboksräkning (resp. postsparbanks- och sparkasseräkning).

Behållningen å rikskonto, som vid budgetårets början utgjorde kr. 27 891 818: 13 uppgick vid årsskiftet 1949/50 till kr. 28 402 103: 15.

Statsskuldförbindelser. Å ifrågavarande konto har under senare halvåret 1949 icke inträffat annan ändring än att *dels* 4,5 % statsskuldförbindelser till ett belopp av 1,55 milj. kr. inlösts å förfallodagen den 1 oktober, *dels ock* på sätt framgår under rubriken »1937 års 3 % amorteringslån av den 1 februari och 1 mars» här ovan till pensionsstyrelsen i utbyte mot av riksgäldskontoret övertagna obligationer av nämnda lån överlämnats 3 % statsskuldförbindelser å tillhoppa 25 385 200 kr.

Förräntningen av vissa fondmedel. Enligt beslut av fullmäktige skall ränta å medel, som inestå i riksgäldskontoret å vissa såsom fonderad statsskuld redovisade konton, beräknas efter en räntesats, motsvarande den effektiva medelräntefoten för de fasta statslån, som av riksgäldskontoret upptagits under de fem närmast förut förflutna budgetåren. De ifrågavarande kontona äro statens pensionsanstalt, folkpensioneringsfonden, olycksfallsför-

säkringsfonden, civila tjänstepensionsfonden, militära tjänstepensionsfonden, allmänna familjepensionsfonden, pensionsfonden för vissa riksdagens verk, riksbankens pensionsfond, Bergsjö bredspårsfond, Sparbankernas säkeretskassa, vanförestalten, fonden för skoglig forskning och norrländska skogsfonden. I överensstämmelse med förut angivna beräkningssätt har ifrågasvarande räntefot för budgetåret 1949/50 fastställts till 3,0 %.

Dollarkredit enligt Marshallplanen. Sedan Economic Cooperation Administration (ECA) företagit minskning av Sveriges totala tilldelning av Marshallmedel för 1948/49 från 47 milj. dollars till 45 400 000 dollars avslöts den 27 december 1949 mellan riksgäldskontoret och Export-Import Bank of Washington en ny låneöverenskommelse om tilldelningen till Sverige av Marshallmedel med återbetalningsskyldighet. Den nya överenskommelsen innefattar ingen annan ändring i den tidigare överenskommelsen av den 31 mars 1949 än att lånebeloppet sänkts från högst 22 milj. dollars till högst 20 400 000 dollars. Å sistnämnda belopp har särskild skuldförbindelse utfärdats, i utbyte mot den gamla förbindelsen. Någon lånevaluta hade vid årsskiftet ännu icke redovisats till riksgäldskontoret, enär dittills influtna Marshallmedel avräknats å den s. k. villkorliga hjälpen.

Skattkammarväxlar. Riksgäldskontorets totala växelskuld utgjorde den 1 juli 1949 2 269,8 milj. kr. Av dessa växlar förföllo växlar å sammanlagt 510 milj. kr till betalning den 16 juli. Härav omsattes växlar å 250 milj. kr. mot nya växlar i riksbanken per den $\frac{11}{1}$ 1950 med ett diskonto av 1,4 %. Den 16 augusti förföllo växlar å 150 milj. kr. till betalning. Växlarna omsattes i riksbanken mot nya 4 månaders växlar å samma belopp till ett diskonto av 1,2 %. Den 15 september inlöstes då förfallande växlar å sammanlagt 788,2 milj. kr. I samband härmed emitterades genom anbudsförfarande nya växlar till ett belopp av 150 milj. kr., vilka förfalla till betalning den 5 september 1951. Växlarna övertogs till största delen av riksbanken, varvid erlades ett diskonto av 2 %. Den 11 november förföllo växlar å 275 milj. kr. till betalning. Av dessa växlar omsattes 175 milj. kr. i riksbanken mot nya växlar på 8 månader till ett diskonto av 1,4 %. Slutligen förföllo den 15 december till betalning växlar å sammanlagt 330,1 milj. kr. Härav innehade postsparbanken ett belopp av 20,1 milj. kr. Efter framställningen av banken har av det genom inlösen av nämnda växlar frigjorda beloppet 20 milj. kr. bundits i tvenne depositioner å vardera 10 milj. kr. (Se härom under rubriken »Inlåning från postsparbanken»). Resterande växelbelopp, 310 milj. kr., omsattes mot nya växlar i riksbanken, varav 150 milj. kr., förfallande till betalning den 11 maj 1950 övertogs till ett diskonto av 1,3 % och 160 milj. kr., förfallande till betalning den 11 september 1950, till ett diskonto av 1,5 %.

Utöver ovannämnda växeltransaktioner har under senare halvåret 1949 för stärkande av riksgäldskontorets kassaställning upptagits kortfristiga krediter i riksbanken mot skattkammarväxlar å tillhoppa 1 075 milj. kr. enl. följande sammanställning:

Upptagna under månad 1949	Belopp milj. kr.	Förfallo- dag	Diskonto %
augusti	450	11/3 50	1,4
oktober.....	275	11/5 50	»
november	200	11/7 50	»
december.....	25	11/5 50	1,3
»	75	11/7 50	1,4
»	50	11/9 50	1,5
	1,075		

Vid årsskiftet utgjorde riksgäldskontorets totala upplåning mot skattkammарväxlar 2 326,5 milj. kr.

Inlåning från postsparbanken. Vid det nya budgetårets början utgjorde postsparbankens fordran på riksgäldskontoret för överlämnade medel att återbetalas vid anfordran 102 500 000 kr., varå räntan beräknades efter 0,5 %. Under senare halvåret 1949 har postsparbanken vid två tillfällen insatt ytterligare sammanlagt 30 milj. kr. å-vistamedel, medan uttagen av sådana medel uppgått till 50 milj. kr. Netto minskade alltså riksgäldskontorets ifrågavarande skuld med 20 milj. kr. till 82 500 000 kr.

Den 15 december 1949 förföllo till betalning riksgäldskontorets till postsparbanken försålda skattkammарväxlar år 20 100 000 kr.

Efter framställning av postsparbanken ha fullmäktige medgivit att av det genom inlösen av nämnda växlar frigjorda beloppet 20 milj. kr. finge bindas i tvenne depositioner å vardera 10 milj. kr. förfallande till betalning resp. den 15 februari 1952 och den 15 december 1952. Ränta å dessa depositioner utgår efter 2,3 %.

^{ca} *Inlåning från postgirokontoret.* Efter framställning av postgirokontoret ha fullmäktige medgivit, att kontorets den 30 september 1949 till betalning förfallna deposition i riksgäldskontoret å 10 milj. kr. finge inestå i riksgäldskontoret under ytterligare 9 år mot en årlig ränta av 2,75 %. Beloppet redovisas i fortsättningen såsom fonderad statsskuld.

Postgirokontorets konto hos riksgäldskontoret för å vista-medel hade under senare halvåret 1949, liksom fallet varit under förra halvåret, en betydande omsättning, vilket sammanhängde med betalningsrutinen vid skattelikviderna. Behållningen å nämnda konto, som den 1 juli 1949 uppgick till 115 milj. kr., ökades sålunda under senare halvåret 1949 med insättningar å sammanlagt 2 200 milj. kr. men minskades å andra sidan genom uttag å 2 135 milj. kr. Den 31 december 1949 utvisade kontot alltså ett saldo av 180 milj. kr. Räntesatsen för postgirokontorets å vista-medel i riksgäldskontoret under ifrågavarande halvår utgjorde 0,5 %.

Pensionsstyrelsen överlämnade den 24 november till riksgäldskontoret 8 milj. kr. att inestå under en kortare tid. Beloppet återbetalades den 30 december, varvid även erlades ränta efter 0,5 % för år.

Exportkreditfondens tillgodohavande i riksgäldskontoret uppgick den 1 juli 1949 till kr. 9 083 203: 08, varav ett belopp av kr. 1 005 470: 09 var pla-

cerat med en uppsägningstid av 45 dagar och återstoden, kr. 8 077 732: 99, bundits med ett års uppsägning. Räntefoten utgjorde respektive 0,5 % och 1,5 %. Vid fyra olika tillfällen under hösten 1949 insatte exportkreditnämnden på sistnämnda villkor (ett års uppsägning och 1,5 % ränta) tillhopa kr. 416 796: 92. Av de med 45 dagars uppsägning bundna medlen har ett belopp av kr. 5 470: 09 den 15 oktober 1949 omplacerats till deposition med ett års uppsägning och 1,5 % ränta.

Vid ingången av budgetåret 1949/50 hade *flyktkapitalbyrån* ett tillgodohavande i riksgäldskontoret av kr. 15 852 105: 10. Detta tillgodohavande ökades sedermera dels genom en ny deposition å 1 018 150 kr., dels genom upplupna räntor å vissa depositioner kr. 41 321: 45. Ifrågavarande medel voro deponerade på ett år mot en ränta av i vissa fall 2 % och i andra fall 1,6 %. Efter framställning av flyktkapitalbyrån ha fullmäktige den 13 oktober medgivit fortsatt deposition av hela det i riksgäldskontoret för byråns räkning inestående beloppet, sammanlagt kr. 16 911 576: 55, att återbetalas den 1 juli 1950. Depositionen skall löpa med en räntesats av 1,6 % fr. o. m. den 1 juli 1949.

För ev. nya depositioner skola gälla samma villkor.

Köpeskillingen för Kungl. Serafimerlasarettet. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut har köpeskillingen för Serafimerlasarettet, 8 milj. kr., den 14 september 1949 överlämnats till riksgäldskontoret för förvaltning.

Ränta å beloppet, som skall inestå i riksgäldskontoret under en tid av 10 år, utgår efter 2,75 % och lägges varje den 30 juni till kapitalet.

Aktiebolaget Aerotransport. Av bolagets deposition i riksgäldskontoret med slutbetalning den 12 september 1952 å 6 993 000 kr., löpande med 2,75 % ränta, återbetalades den 12 september ett belopp av 999 000 kr.

Lån hos träindustriens konjunkturutmjänningsfonder. Under tiden 1 juli—31 december ha till riksgäldskontoret inbetalats följande fondmedel:

Cellulosaindustriens konjunkturutmjänningsfond

1947 års avtal (ränta).....	1 712 752: 77	
1948 » » (»).....	633 522: 92	2 346 275: 69

Trävaruindustriens konjunkturutmjänningsfond

1947 års avtal (ränta).....	731 600: 73	
1948 » » (härav ränta 378 385: 56).....	3 578 385: 56	
1949 » »	16 400 000: —	20 709 986: 29

Trämasseindustriens konjunkturutmjänningsfond

1947 års avtal (ränta).....	106 010: 44	
1948 » » (»).....	39 155: 36	145 165: 80

De mindre sågverkens konjunkturutmjänningsfond

1947 års avtal (ränta).....	161 927: 35	
1948 » » (härav ränta 105 914: 26).....	505 914: 26	
1949 » »	6 300 000: —	6 967 841: 61

Summa kr. 30 169 269: 39

Norrbottens Järnverk. 1946 års riksdag beslöt, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens Järnverk aktiebolag å högst 70 milj. kr. Med stöd av detta beslut har riksgäldskontoret efter framställningar av bolaget vid olika tillfällen under budgetåret 1948/49 tecknat garanti för en bolagets checkräkningskredit hos riksbanken å tillhopa 20 milj. kr. Denna garanti, som utgick den 31 augusti 1949, har sedermera förlängts att omfatta tiden t. o. m. den 31 januari 1950. Under oktober har riksgäldskontoret tecknat garanti för checkräkningskredit åt bolaget i riksbanken å ytterligare 10 milj. kr., avseende tiden 20 oktober 1949—31 januari 1950.

Sedan riksbanken medgivit, att 20 milj. kr. av ovannämnda checkräkningskredit finge omläggas till uppsägningslån, har riksgäldskontoret efter framställning av bolaget tecknat garanti för ett dylikt lån åt bolaget hos riksbanken å 20 milj. kr., varmed motsvarande belopp av bolagets checkräkningskrediter hos riksbanken, för vilka riksgäldskontoret tidigare tecknat garanti, inlösts.

Norska stats- eller statsgaranterade obligationer. Vid övertagandet av statens järnvägars värdeportfölj den 1 juli 1948 erhöll riksgäldskontoret vissa norska stats- och kommunobligationer å sammanlagt nom. 740 000 n. kr., som voro förfallna till inlösen men för vilka likvid på grund av gällande valuta-bestämmelser icke kunde erhållas. Efter överenskommelse med riksbankens depositaexpedition översändes obligationerna i augusti 1948 till Norges bank för inkassering och insättning av inlösenbeloppet å särskilt konto. Från detta konto skulle sedan medel, allteftersom möjlighet föreläge överföras till riksbanken för riksgäldskontorets räkning. Norges bank överförde i enlighet härmed i augusti 1948 50 000 n. kr. och balanserade återstoden 690 000 n. kr. å ett spärrkonto. I juni 1949 meddelade Norges bank på riksbankens förfrågan, att en överföring av ytterligare 50 000 n. kr. från spärrkontot kunde ske. Samtidigt meddelade Norges bank, att återstående belopp kunde reinvesteras i norska stats- eller statsgaranterade obligationer. Den 14 juli 1949 beslöt fullmäktige, enär det icke var möjligt att då få hela beloppet överfört till Sverige på en gång, för undvikande av ränteförlust att behållningen å spärrkontot skulle placeras i norska stats- eller statsgaranterade obligationer av i första hand kortfristig natur (för underlättande av en avveckling).

För närvarande pågå förhandlingar mellan riksbanken och Norges bank angående överförande till riksbanken av hela det ifrågakvarande beloppet.

Statsförvärv av Mariestad—Moholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa. Jämlikt hemställan av Kungl. Maj:t har riksgäldskontoret övertagit förvaltningen av de obligationer och övriga värdehandlingar, som i samband med statens övertagande av Mariestad—Moholms järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa skulle överlämnas till staten och avvecklas.

Den 16 juli överlämnade järnvägsstyrelsen sålunda obligationer å sam-

manlagt nom. 358 000 kr., varav 268 000 kr. utgjordes av svenska statsobligationer eller av staten övertagna obligationer och 90 000 kr. av andra obligationer. Sistnämnda obligationer ha försålts, medan övriga obligationer bokförts å konto »Uppköpta svenska statsobligationer». Övertagandet av obligationerna skedde till parikurs per den 1 juli 1949.

Uppköpta svenska statsobligationer. Ifrågavarande konto utvisade den 1 juli 1949 en ingående balans å 12 061 853 kr. Kontot har under senare halvåret 1949 ökat, förutom med ett belopp av 268 000 kr., motsvarande bokförda värdet av vissa från järnvägsstyrelsen övertagna svenska statsobligationer, med 25 385 200 kr., utgörande av riksgäldskontoret från pensionsstyrelsen övertagna obligationer av 1937 års 3 % amorteringslån av den 1 mars, i utbyte varemot lämnats 3 % statsskuldförbindelser å samma belopp (se härom under rubriken »1937 års 3 % amorteringslån av den 1 februari och 1 mars»).

Till följd av amortering genom nedskrivning av statsskulden genom kvittning av uppköpta obligationer av 1937 års 3 % amorteringslån av den 1 februari och 1 mars har kontot minskat med 30 742 400 kr. samt genom vissa utlottningar å av riksgäldskontoret övertagna järnväglån m. m. med 720 000 kr. Efter dessa transaktioner utvisade kontot den 31 december 1949 en utgående balans å 6 252 653 kr.

Riksgäldskontorets fordran hos statskontoret för lämnad kassaförstärkning utgjorde den 1 juli 1949 4 950 milj. kr. Den 31 december 1949 hade statskontorets ifrågavarande skuld till riksgäldskontoret ökat med 75 milj. kr. samt utgjorde sålunda 5 025 milj. kr.

Rörliga krediter. Å de av riksgäldskontoret för vissa ämbetsverk jämlikt riksdagens beslut öppnade rörliga krediterna togos under tiden 1 juli—31 december 1949 i anspråk följande belopp, nämligen för telegrafstyrelsen 22 milj. kr., för vattenfallsstyrelsen 2 milj. kr., för domänstyrelsen 27 milj. kr., för försvarets fabriksstyrelse 1,5 milj. kr., för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap 10 milj. kr. samt för statens reproduktionsanstalt 25 000 kr. Å andra sidan återbetalades under samma tid å krediterna av telegrafstyrelsen 15 milj. kr., av domänstyrelsen 26 milj. kr. samt av statens reproduktionsanstalt 50 000 kr. Efter dessa transaktioner utvisade kontot Rörliga krediter den 31 december 1949 ett utnyttjat kreditbelopp av sammanlagt 118 500 000 kr. mot 97 025 000 kr. vid budgetårets början.

Folkrörelsernas sparkampanj. Såsom förskott till bestridande av löpande utgifter läto fullmäktige i juli och oktober till Folkrörelsernas sparkampanj utbetala sammanlagt 400 000 kr.

Efter framställning av Folkrörelsernas sparkampanj ha fullmäktige beslutat i skrivelse till 1950 års riksdags bankoutskott föreslå utskottet att hos riksdagen hemställa om bemyndigande för fullmäktige att för bestri-

dande av ytterligare kostnader för sparkampanjen utöver tidigare beräknade 500 000 kr. taga i anspråk ett belopp av högst 200 000 kr.

Snabbare publicering av riksdagens protokoll. Fullmäktige ha uppdragit åt riksgäldsdirektören att i samråd med sekreterarna i riksdagens kamrar och representanter för riksdagsstenograferna m. fl. undersöka möjligheterna att åstadkomma en snabbare publicering av riksdagens protokoll.

Upplysningsskrift rörande riksdagen. 1948 års riksdag har uppdragit åt fullmäktige att låta ombesörja utgivandet och spridningen av en upplysningsskrift rörande riksdagen, dess organisation, uppgifter och arbetsformer.

Med anledning därav ha fullmäktige träffat överenskommelse med professorn Elis Håstad att utarbeta en dylik upplysningsskrift.

Den av fullmäktige i november 1945 tillsatta kommittén för utredning av frågan om ordnande av riksdagshusplanen m. m., 1945 års *Helgeandsholmskommitté*, överlämnade i oktober 1948 till fullmäktige sitt betänkande med förslag i ämnet. Förslaget har av fullmäktige ännu icke vidarebefordrats till riksdagen, då frågan om bidrag från Stockholms stad till förslagets genomförande fortfarande är under prövning av stadens myndigheter.

Stockholm den 4 januari 1950.

ANDERS ÖRNE

AXEL LINDQVIST

ARTUR RYBERG

ERNST ERIKSSON

AXEL STRAND

ELON ANDERSSON

ERIK HAGBERG

STEN WIDLUND

Tjf. riksgäldsdirektör

/ Torsten Bjerlöw